

Katsauksen on laatinut yleisen valtio-opin dosentti Hanna Wass, valtiotieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto

Kotona politiikassa: keinoja tukea Suomeen muuttaneiden poliittista osallisuutta

Johdanto

Kansalaisten laajamittaiset poliittiset oikeudet ovat liberaaliin demokratiaan perustuvien poliittisten järjestelmien keskeinen ominaispiirre. Poliittiset oikeudet sisältävät runsaan kirjon toimintamuotoja, joiden kautta kansalaiset voivat osallistua yhteiskunnan toimintaan ja samalla valvoa ja edistää muiden oikeuksiensa toteutumista. Oikeutta äänestää vapaissa ja riippumattomissa vaaleissa pidetään usein poliittisen osallisuuden vähimmäistasona, jolla turvataan kansalaisten välilliset mahdollisuudet vaikuttaa itseään koskevaan päätöksentekoon.¹ Äänioikeus tai sen puute on perinteisesti määrittynyt kansallisvaltion jäsenyyden ja kotipaikan yhdistelmänä vaaleista riippuen. Tämä on heikosti yhteen sovitettavissa paitsi liberaaliin demokratiaan sisältyvän yhdenvertaisuuden periaatteen² myös globaalin muuttoliikkeen kanssa. Eurooppaan ja Suomeen kohdistuvan maahanmuuton odotetaan kasvavan voimakkaasti turvallisuuteen, talouteen ja ilmastoon nivoutuvien kriisien sekä vanhenevan väestörakenteen synnyttämän työvoiman kysynnän myötä. Epäsuhta rajattujen poliittisten oikeuksien ja monimuotoistuvan väestön välillä korostaa tarvetta kehittää ratkaisuja maahanmuuttaneiden poliittisen osallisuuden vahvistamiseksi³.

Euroopan unionin maihin muualta muuttaneiden äänioikeuden puutteisiin on kiinnitetty EU:ssa erityistä huomiota jo 2000-luvun alusta lähtien. Euroopan komissio totesi tiedonannossaan kesäkuussa 2003, että ”[k]otoutumisen kannalta on ilmeistä, että kunnallisvaaleihin osallistumista koskevan oikeuden saamisen pitäisi olla riippuvainen pysyvästä oleskelusta kansalaisuuden sijaan”.⁴ Nykyisistä unionin jäsenmaista Suomen lisäksi Belgia, Irlanti, Hollanti, Liettua, Luxemburg, Ruotsi, Slovakia, Slovenia, Tanska, Unkari ja Viro ovat myöntäneet maassa pysyvästi asuville ulkomaiden kansalaisille äänioikeuden paikallisissa vaaleissa, joskin

Epäsuhta rajattujen poliittisten oikeuksien ja monimuotoistuvan väestön välillä korostaa tarvetta kehittää ratkaisuja maahanmuuttaneiden poliittisen osallisuuden vahvistamiseksi.

1 Dahl 1970; ks. myös Näsström 2011.

2 vrt. Mouffe 2000

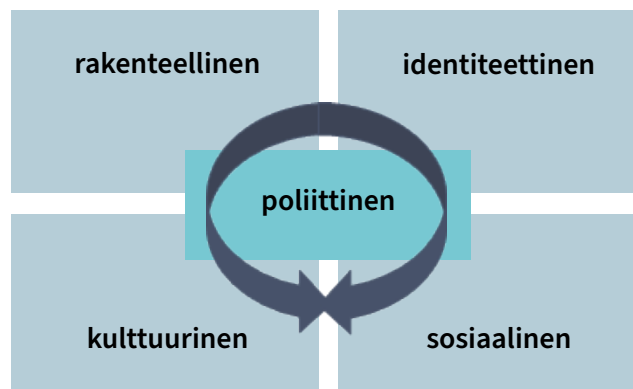
3 Tässä katsauksessa käytetään käsitettä ”maahanmuuttanut” viittaamaan johonkin toiseen maahan muuttaneisiin tai sinne asumaan asettuneisiin ihmisiin, jotka eivät ole kyseisen maan kansalaisia (vastaavasta ratkaisusta ks. Kettunen toim. 2022; Seikkula ja Maury toim. 2022). Se eroaa näin määritelmällisesti ulkomaalaistaustaisen väestön käsitteestä, jolla viitataan kansalaisuuden ohella muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea äidinkielenään puhuviin. Käsitettä ulkomaalaistaustainen käytetään myös silloin, kun puhutaan henkilöistä, joiden molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailta (ks. Tilastokeskus 2017). Maahanmuuttoon liittyvien termien käyttö vaatii harkintaa, koska ne rakentavat helposti jakoa ”meihin” ja ”muihin” (ks. Kestilä-Kekkonen ym. 2018, 51–51) ja ovat usein rodullistavia tai luokkasidonnaisia (Leinonen 2012). Toisaalta jokin käsite on valittava, jotta kävisi selvästi ilmi se, mistä ihmisjoukosta kulloinkin puhutaan.

4 KOM (2003) 336, 23.

sitä koskevat säädökset vaihtelevat maasta toiseen.⁵ Suomessa kaikki maassa pysyvästi asuvat Pohjoismaiden kansalaiset ovat saaneet äänestää kuntavaaleissa vuoden 1976 vaaleista lähtien⁶ ja muilla ulkomaiden kansalaisilla on ollut äänioikeus kuntavaaleissa vuodesta 1992 lähtien⁷. Voidakseen äänestää kuntavaaleissa muun valtion kansalaisella tulee olla yhtäjaksoisesti kotikunta Suomessa kahden vuoden ajan laskettuna 51. päivästä ennen vaalipäivää. Äänioikeus aluevaaleissa määräytyy vastaavalla tavalla.

Äänioikeus vaikuttaa olennaisesti poliittisen osallisuuden kehittymiseen. Äänioikeuden myöntäminen nopeasti maahanmuuton jälkeen saattaa kannustaa sekä äänestämään että laajempaan poliittiseen aktiivisuuteen.⁸ Vastaavasti rajattu äänioikeus voi vähentää kiinnostusta osallistua niissäkin vaaleissa, joissa se olisi mahdollista.⁹ Äänioikeuden seuraukset voivat olla myös välillisiä ja ulottua sen välitöntä kohdeyhmää laajemmalle. Kun äänioikeutettujen osuus kasvaa, puolueet tunnistavat maahanmuuttaneet yhä enemmän merkittävänä äänestäjäressurssina, jolle kohdistaa kampanjointiaan.¹⁰ Tämä todennäköisesti vahvistaa yleistä kokemusta vaalien ja äänestämisen merkityksestä. Sveitsissä tehdyssä tutkimuksessa havaittiin, että erityisesti maahanmuuttotaustaisten mutta myös syntyperäisten äänioikeutettujen äänestysaktiivisuus oli korkeampaa niiden itsehallinnollisten kantonien kunnissa, joissa ulkomaiden kansalaiset saivat äänestää.¹¹ Kokeellisessa tutkimuksessa on puolestaan käynyt ilmi, että syntyperäinen väestö mieltää maahanmuuttaneet tiiviimmin osaksi yhteiskuntaa silloin kun heihin viitataan äänestäjinä.¹²

Kuvio 1. Poliittisen kotoutumisen suhde kotoutumisen muihin osa-alueisiin

Lähde: Valaste ja Wass 2019, 194 (muokattu).

Moninaisten vaikutustensa vuoksi äänioikeuteen liittyvä lainsäädäntö on hedelmällistä nähdä osana laajempaa kotoutumisen puitteita määrittävää kokonaisuutta. Siinä rakenteellinen, sosiaalinen, kulttuurinen ja identiteettinen ulottuvuus¹³ kietoutuvat toisiinsa ja yhdessä joko tukevat tai heikentävät poliittista kotoutumista (kuvio 1). Poliittinen kotoutuminen kattaa äänestämisen ja erilaisten parlamentaaristen (esim. yhteydenotot politiikkoihin, kansalaisaloitteiden laatiminen ja allekirjoittaminen) ja ulkoparlamentaaristen osallistumismuotojen (esim. boikotit, mielenosoittaminen) ohella poliittisen edustuksen (kansanedustajana tai muussa

5 Arrighi ja Bauböck 2017, 624.

6 Kunnallislaki 953/1976.

7 Laki kunnallislain muuttamisesta 1718/1991.

8 Pohjoismaista saadut empiiriset tulokset poikkeavat tältä osin kiinnostavasti toisistaan: siinä missä Norjaa koskevassa tutkimuksessa äänioikeuden nopealla saavuttamisella oli positiivinen vaikutus poliittisen integroitumisen kannalta (Ferwerda ym. 2020), Ruotsissa vastaavaa kannustinta ei havaittu (Engdahl 2020).

9 Stadlmair 2020; Öhrvall 2006.

10 Sipinen 2021; Sipinen ja Koskimaa 2020; Sobolewska ym. 2013.

11 Kayran ja Nadler 2022.

12 Sobolewska ym. 2017.

13 Heckmann 2005, 15–18; Saukkonen 2020, 19–20; Sipinen 2021a, 327; vrt. myös Gordon 1964.

poliittisessa luottamustehtävässä toimiminen). Myös tunne poliittiseen yhteisöön kuulumisesta on tärkeä. Kokonaisvaltaisessa lähestymistavassa kotoutumiseen työllisyys- ja muiden tukitoimien ja palvelut synnyttävät edellytyksiä poliittiselle aktiivisuudelle ja vastaavasti kokemus mahdollisuudesta vaikuttaa omaa elämää koskevaan päätöksentekoon motivoi täysipainoiseen jäsenyyteen yhteiskunnan muilla osa-alueilla.¹⁴ Poliittinen osallisuus ei siten ole kotoutumisen lopputulos vaan vastavuoroisen prosessin yksi keskeinen osa-alue.¹⁵

Suomessa tavoite kotoutumisen edistämisestä yhteiskunnan kaikilla osa-alueilla on sisällytetty lakiin.¹⁶ Tässä katsauksessa tarkastellaan kotimaisen ja kansainvälisen tutkimuskirjallisuuden pohjalta keinoja, joilla maahanmuuttaneiden poliittista osallisuutta voidaan vahvistaa osana tätä kokonaisvaltaista päämäärää.¹⁷ Päähuomio on äänestämässä, josta saadut tulokset ovat hyödyllisiä pohdittaessa myös muunlaisten osallistumismuotojen kehittämistä. Katsauksen lopussa esitetään tutkimuksesta esiin nousevia konkreettisia toimenpidesuosituksia.

Maahanmuuttaneiden poliittinen osallisuus vaihtelee huomattavasti eri ryhmien välillä

Poliittisella osallistumisella tarkoitetaan yleensä tietoista, vapaaehtoista ja ei-ammattimaista toimintaa, jolla pyritään vaikuttamaan harjoitettavaan politiikkaan ja ratkaisemaan kollektiivisia ongelmia kansallisella, alueellisella tai paikallisella tasolla.¹⁸ Toiminta ei näin ollen rajoitu pelkästään institutionalisoituun osallistumiseen, kuten vaaleissa äänestämiseen tai kansalais- tai kuntalaisaloitteiden allekirjoittamiseen, vaan kattaa laajan joukon erilaisia muotoja osallistuvasta budjetoinnista mielenosoituksiin ja sosiaalisessa mediassa tapahtuvaan poliittiseen vaikuttamiseen. Toiminnan luonteesta riippumatta syntyperäisten kansalaisten maahanmuuttaneiden ja välillä ilmenee lähtökohtaisesti huomattava osallistumiskuilu. Lukuisat eri maissa tehdyt tutkimukset ovat osoittaneet, että maahanmuuttaneiden äänestysaktiivisuus on selvästi syntyperäisiä äänioikeutettuja matalampaa.¹⁹ Sama pätee muun tyyppiseen poliittiseen osallistumiseen.²⁰

***Maahanmuuttaneiden
äänestysaktiivisuus on
selvästi syntyperäisiä
äänioikeutettuja
matalampaa.***

Maahanmuuttaneet ovat kuitenkin hyvin moninainen joukko, jonka poliittinen aktiivisuus vaihtelee huomattavasti ryhmästä toiseen.²¹ Maahanmuuttaneiden osallistumista tarkastelevissa tutkimuksissa käytetään toisistaan poikkeavia määritelmiä ja asetelmia, mikä myös osaltaan hankaloittaa vertailua.

14 Ferwerda ym. 2020; Pirkkalainen ym. 2016, 75.

15 Sipinen 2021a, 328; Valaste ja Wass 2019.

16 Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010.

17 Maahanmuuttaneiden poliittiseen osallisuuteen vaikuttavia tekijöitä on myös käsitelty laajasti viime vuosina Suomea koskevissa tutkimuksissa (Borg 2022; Kestilä-Kekkonen ym. 2018; Kettunen toim. 2022; Kuusio ym. 2020; Ndukwe 2022; Pirkkalainen 2016; Seikkula ja Maury toim. 2022; Seppänen ym. 2021; Sipinen 2019; Sipinen 2021b, c; Sipinen ja Kestilä-Kekkonen 2022; Valaste ja Wass 2019; Wass ja Weide 2015, Wass ym. 2015).

18 van Deth 2016.

19 Adman ja Strömblad 2000; Alba ja Foner 2015; André ym. 2014; Barreto 2005; Bass ja Casper 2001a,b; Bevelander ja Hutcheson 2021; Bevelander ja Pendakur 2009, 2011; Bhatti ja Hansen 2010, 2014; Bird ym. toim. 2011; Bueker 2005; Bäck ja Soininen 1998; Cassel 2002; Cho 1999; Cutts ym. 2007; DeSipio 1996; Elklit ym. 2002, 2005; Fennama ja Tillie 1999; Fieldhouse ja Cutts 2008; Geese 2022; González-Ferrer 2011; González-Ferrer ja Morales 2013; Heath ym. 2011; Kayran ja Nadler 2022; Lien 2004; Maxwell 2010; Messina 2006, 2007; Morales ja Giugni toim. 2011; Oscarsson 2003; Pikkov 2011; Ramakrishnan 2005; Ramakrishnan ja Espenshade 2001; Rapp 2020; Ruedin 2018; Sanders ym. 2014; Spies ym. 2019; Togeby 1999; Tyrberg 2020; Uhlener ym. 1989; Voicu ja Comşa 2014; White ym. 2018; Wüst 2012; Xu 2005; Öhrvall 2006.

20 Aleksynska 2011; Just ja Anderson 2012; Kayran ja Nadler 2022; Ruedin 2018.

21 Jacobs ym. 2004; Togeby 2004.

Esimerkiksi Ruotsissa on havaittu Aasiasta, Afrikasta ja Latinalaisesta Amerikasta saapuneiden äänestysaktiivisuuden olevan toisista Pohjoismaista muuttaneita korkeampaa.²² Vastaavasti Australiaa koskevassa tutkimuksessa kiinalaistaustaisten maahanmuuttaneiden huomattiin olevan jopa syntyperäisiä äänioikeutettuja aktiivisempia, mikä viittaa siihen, että pitkäkestoinen kokemus poliittisen järjestelmän toiminnasta ei ole välttämätöntä äänestämisen kannalta tai saattaa jopa heikentää osallistumismotivaatiota.²³ Myöskään 13 Euroopan maata vertaileessa tutkimuksessa ei todettu merkittäviä eroja kansalaisten ja maahanmuuttaneiden välillä silloin kun poliittisen osallistumisen muotoja tarkasteltiin yksittäin ja huomioitiin kunkin ryhmän keskimääräinen osallistumistaso.²⁴ Poliittista aktiivisuutta arvioitaessa on huomioitava myös entiseen kotimaahan suuntautuva osallistuminen, mikä saattaa kompensoida rajallisia vaikuttamismahdollisuuksia uudessa kotimaassa.²⁵

Pohjoismaat tarjoavat hyvät puitteet maahanmuuttaneiden poliittisen osallistumisen tutkimiselle. Suomessa on Norjan, Ruotsin ja Tanskan tavoin käytettävissä äänioikeusrekisterin pohjalta muodostettuja aineistoja, joilla voidaan tarkastella äänioikeutettujen osallistumista äidinkielen, kansalaisuuden, maahanmuuttohistorian ja sosiaalisen taustan mukaan. Näiden avulla äänestämiseen vaikuttavista tekijöistä muodostuu kyselyaineistoihin pohjautuvia tarkasteluja tarkempi ja luotettavampi kuva, koska kyselytutkimuksiin valikoituu vastaaviksi usein poliittisesti aktiivisempi ja sosioekonomiselta taustaltaan hyväosaisempi osuus äänioikeutetuista.²⁶ Samoin ulkomaalaistaustaisten matalampi osallistuminen tulee huomattavasti aliarvioiduksi kyselyaineistoissa.²⁷ Viimeisimpiä kattavia rekisteripohjaisia tietoja maahanmuuttaneiden äänestysaktiivisuudesta on saatavilla kansalaisuuden osalta vuoden 2017 ja kieliryhmän osalta vuoden 2021 kuntavaaleista.²⁸ Ulkomaalaistaustaiset Suomen kansalaisuuden saaneet äänioikeutetut ovat myös mukana omana ryhmänään Tilastokeskuksen tekemissä tarkasteluissa vuoden 2018 presidentinvaaleista ja vuoden 2019 eduskuntavaaleista.²⁹

Vuoden 2016 kuntavaaleissa ulkomaiden kansalaisten äänestysaktiivisuus (19 %) oli vain kolmasosa syntyperäisten kansalaisten tasosta (60,5 %).³⁰ Somalitaustaiset äänioikeutetut, joilla ei ole Suomen kansalaisuutta, olivat eniten ja virolaistaustaiset vähiten aktiivisin ryhmä (57 vs. 11 %) venäläistaustaisten äänestysprosentin (20,7 %) sijoittuessa näiden kahden välimaastoon.³¹ Kieliryhmittäisessä tarkastelussa vuoden 2021 kuntavaaleista toistuvat pitkälti samat havainnot: osallistumiserot olivat suuria ja somalit ovat huomattavan aktiivisia äänestäjiä, joskin heidän osallistumisasteensa laski erityisesti arabiaa äidinkielenään puhuviin verrattuna.³² Somalitaustaisten korkea aktiivisuus on erityisen merkittävää ottaen huomioon heidän muita ryhmiä matalampi koulutus- ja tulotasonsa.³³ Turkkia äidinkielenään puhuvat äänioikeutetut nousivat esiin uutena ja varsin aktiivisena ryhmänä.³⁴

---

22 Bevelander 2014, 2015.

23 Sheppard ym. 2020.

24 Pettinicchio ja de Vries 2017.

25 Pilati ja Herman 2020.

26 Lahtinen ym. 2019; Silber ym. 2022.

27 Dahlgaard ym. 2019.

28 Kestilä-Kekkonen ym. 2018; Sipinen 2021b; Tilastokeskus 2021; Valaste ja Wass 2019.

29 Tilastokeskus 2018, 2019.

30 Kestilä-Kekkonen ym. 2018, 52, 54.

31 Sipinen 2018b, 122.

32 Tilastokeskus 2021, yhteenvetoina ks. Borg 2022, 130; Seikkula ja Maury toim. 2022, 11–12.

33 Pirkkalainen ym. 2016.

34 Tilastokeskus 2021.

Mitä tekijät vaikuttavat maahanmuuttaneiden poliittiseen osallistumiseen?

Maahanmuuttaneiden poliittiseen osallistumiseen vaikuttavia tekijöitä on tutkittu runsaasti. Ne voidaan jakaa karkeasti neljään eri ryhmään: 1) entisen kotimaan konteksti, 2) uuden kotimaan konteksti, 3) yksilön maahanmuuttotausta ja 3) yksilön sosiaalinen tausta (taulukko 1). Entisen kotimaan osalta olennaista on sen demokraattien kehittyneisyys ja maahanmuuttaneille poliittisen sosialisoinnin myötä kertynyt kokemus demokraattisista käytännöistä.³⁵ Myös yhteiskunnallisten olojen vakaudella on merkitystä, sillä konfliktista tai muusta katastrofista kärsivästä maasta lähtee yleensä sosioekonomiselta asemaltaan erityyppinen joukko ihmisiä kuin rauhallisista oloista.³⁶ Toisaalta tämänkaltainen *siirrettävyyshypoteesi* ei ole saanut kaikissa tutkimuksissa tukea vaan niiden maahanmuuttaneiden, jotka ovat kotoisin korkean äänestysaktiivisuuden maista, on havaittu yllättäen osallistuvan matalan äänestysaktiivisuuden maista muuttaneita vähemmän.³⁷ Vastaavasti protestialttius on korkeampi niillä, jotka saapuvat autoritaarisista järjestelmistä tai etnisten konfliktien leimaamista maista.³⁸

Uusi kotimaa voi edistää maahanmuuttaneiden poliittisen osallisuuden kehittymistä muun muassa maahanmuutto-, työllisyys- koulutus- ja sosiaali- ja terveystalouden sekä kulttuuripolitiikan kautta. Poliittisen mahdollisuusrakenteen kannalta keskeisiin tekijöihin lukeutuvat edellä mainittu vaalilainsäädäntö, joko voi joko tarjota tai rajoittaa maahanmuuttaneiden oikeutta äänestää ja asettua vaaleissa ehdolle, järjestö- ja erilaisten osallisuutta tukevien demokratiainnovaatioiden tarjonta.³⁹ Poliittisella kulttuurilla on niin ikään merkitystä: mikäli äänestysaktiivisuus on korkeaa syntyperäisen väestön keskuudessa, se siirtyy *altistushypoteesin* mukaisesti helpommin myös maahanmuuttaneisiin.⁴⁰ Myös kirkot ja muut uskonnolliset yhteisöt ovat tärkeässä roolissa poliittisen osallisuuden muodostumisessa, samoin kuin erilaiset järjestöt, ammattiyhdistykset ja perinteiset ja etniset poliittiset puolueet.⁴¹

Muita olennaisia tekijöitä ovat lisäksi maahanmuuttajaryhmien koko, alueellinen keskittyminen, maahanmuuttovoittoisten alueiden hyvinvoinnin aste ja yleinen asenneilmapiiri maahanmuuttaneita kohtaan.⁴² Identiteetti yhteiskunnan ulkokehäläisenä ja kokemus omaan etniseen ryhmään kohdistuvasta syrjinnästä näkyy maahanmuuttaneilla usein vasemmistopuolueiden keskimääräistä suurempana kannatuksena⁴³ tai omaa etnistä ryhmää edustavien ehdokkaiden suosimisena.⁴⁴ Saksaa koskevassa tutkimuksessa on puolestaan havaittu, että maahanmuuttotaustaisten äänestäjien kohtaamat ongelmat taloudellisessa ja sosiaalisessa kotoutumisessa yhdistyneenä voimakkaaseen etniseen identiteettiin lisäävät oikeistodikalismien kannatusta.⁴⁵ Poliittisella edustuksella onkin keskeinen rooli. Laajassa eurooppalaisessa tut-

35 Bevelander 2015; Bueker 2005; Pikkov 2011; Wüst 2012.

36 Konfliktialueilta muuttaneiden osallistumisen tason ja kotoutumisen nopeuden on havaittu olevan korkeampi kuin rauhanomaisilta alueilta muuttaneiden, mikä heijastaa kriisiajan muuttoliikkeen valikoituvuutta: konfliktin jaloista pääsevät pakenemaan ne, joilla on eniten koulutuksen, varallisuuden ja sosiaalisten verkostojen tyyppisiä resursseja käytössään (Aleksynska 2011).

37 Voicu ja Comsa 2014.

38 Strijbis 2015.

39 Bird ym. 2011; Dancygier ym. 2021; Kayran ja Nadler 2022; Morales ja Giugni 2011; Munro 2008; Sipinen 2021b; Stadlmair 2020.

40 Bratsberg ym. 2021; Voicu ja Comsa 2014.

41 de Rooij 2012; Haapajarvi 2012; Ireland 2000; Martiniello 2005; Ndukwe 2022; Pons ja Liegey 2019; Sipinen 2021c; Sipinen ja Koskimaa 2020; Sobolewska ym. 2013; Strijbis ja Kotnarowski 2015.

42 Bilodeau 2009; Cutts ym. 2007; Fieldhouse ja Cutts 2008; Fraga 2018; Just ja Anderson 2014; Maxwell 2010; Sobolewska ym. 2013; Tyrberg 2019; Vermeulen ym. 2020).

43 Suomessa kiinnostava erityispiirre on muunkielisten muita äänioikeutettuja huomattavasti suurempi vihreiden kannatus vasemmistopuolueiden ohella (Borg 2022, 133).

44 Goerres 2022; Sanders ym. 2014; Strijbis 2014.

45 Goerres ym. 2020; Spies ym. 2022.

kimuksessa on osoitettu, että maahanmuuttotaustaisen väestön korkeampi edustus kaventaa syntyperäisten ja maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen välistä aktiivisuuseroa, mutta ainoastaan niiden maahanmuuttaneiden keskuudessa, jotka identifioituvat vähemmistöryhmän edustajiksi.⁴⁶

Yksilön muuttohistoria, kiinnittyminen uuteen kotimaahan ja siellä karttuneet kokemukset ovat vahvasti yhteydessä poliittisen aktiivisuuden muodostumiseen. Yleisesti ottaen maassa oleskelun pituus lisää äänestysaktiivisuutta samoin kuin kansalaisuuden saaminen ja kansallisen identiteetin kehittyminen uudessa kotimaassa.⁴⁷ *Resistanssihypoteesin* mukaisesti vanhemmalla iällä muuttaneiden on vaikeampi sopeutua uuden kotimaan poliittiseen ympäristöön, koska he ovat ehtineet juurtua nuoria syvemmin entisen kotimaan poliittiseen järjestelmään.⁴⁸ Oletus näyttäisi pätevän myös Suomessa silloin kun tarkastellaan erikseen somalitaustaisia tai vaihtoehtoisesti kaikkia maahanmuuttaneita yhtenä joukkona.⁴⁹ Sen sijaan venäläis- virolais- ja ruotsalaistaustaisilla äänioikeutetuilla äänestysaktiivisuus nousee voimakkaasti iän myötä, kuten myös syntyperäisillä suomalaisilla.⁵⁰

Maassa oleskelun pituus lisää äänestysaktiivisuutta samoin kuin kansalaisuuden saaminen.

Taulukko 1. Maahanmuuttaneiden poliittiseen osallisuuteen vaikuttavat tekijät

JÄRJESTELMÄTASO	
Aikaisemman kotimaan konteksti <ul style="list-style-type: none"> • demokratian kehittyneisyys • olojen vakaus 	Uuden kotimaan konteksti <ul style="list-style-type: none"> • maahanmuuttaneiden taloudelliseen ja sosiaaliseen asemaan vaikuttava lainsäädäntö ja politiikkatoimet sekä tarjolla olevat palvelut • vaalilainsäädäntö, äänestysaktiivisuuden taso ja maahanmuuttaneiden poliittista osallisuutta tukevat demokratiainnovaatiot • kirkkojen ja uskonnollisten yhteisöjen, järjestöjen, ammattiyhdistysten ja puolueiden pyrkimykset mobilisoida maahanmuuttaneita • maahanmuuttotaustaisten vähemmistöjen koko, alueellinen keskittyminen ja maahanmuuttovoittoisten alueiden hyvinvoinnin tila • asenneilmapiiri maahanmuuttaneita kohtaan
YKSILÖTASO	
Maahanmuuttotaustaan liittyvät tekijät <ul style="list-style-type: none"> • uudessa kotimaassa vietetyn ajan pituus • kansalaisuuden saaminen, uuden kansallisen identiteetin muodostuminen • ikä maahanmuuton ajankohtana • integroituminen uuteen kotimaahan • oman etnisen ryhmän sisäinen yhtenäisyys, ryhmäidentiteetti ja sosiaaliset verkostot • syrjintäkokemukset 	Yleiset yksilön sosiaaliseen taustaan liittyvät tekijät <ul style="list-style-type: none"> • uskonnollisuus • ikä, sukupuoli • siviilisääty, alaikäisten lasten vanhemmuus • koulutus, tulot, varallisuus

46 Geese 2022.

47 Bevelander 2014, 2015; Bevelander ja Pendakur 2011; de Rooij 2012; Hainmueller ym. 2015; González-Ferrer ja Morales 2013; Scuzzarello 2015; Spies ym. 2019, Togeby 2004; Wass ja Weide ym. 2015; Wass ym. 2015.

48 Black 1982, 21; White ym. 2008, 272.

49 Sipilinen 2021b, 121–123; Wass ja Weide 2015, 45–46

50 Sipilinen 2021b, 121–122.

Assimilaatiohypoteesin mukaan kotoutuminen eri osa-alueilla on puolestaan keskeistä poliittisen osallisuuden kehittymisen suhteen (ks. myös kuvio 1). Rakenteellisen kotoutumisen kannalta pääsy uuden kotimaan työmarkkinoille saattaa olla tärkeä tekijä poliittisessa kiinnittymisessä, joskin sillä on suomalaisessa tutkimuksessa havaittu olevan vain vähän merkitystä äänestysaktiivisuuden kannalta.⁵¹ Myös alaikäisten lasten vanhemmuus voi edistää rakenteellista kotoutumista. Lasten myötä vanhemmat ovat moninaisissa tekemisissä koulun kanssa, sillä kouluilla on velvollisuus pitää säännöllisesti yhteyttä vanhempiin, tarvittaessa tulkin avustuksella.⁵² Vanhemmuus muodostaa siten siteen maahanmuuttaneen ja julkisen instituution välille. Onkin havaittu, että vaikka vanhemmuudella sinällään on vain pieni vaikutus maahanmuuttaneiden äänestämisen kannalta, suurperheen (5–9 lasta) vanhempien äänestystodennäköisyys oli huomattavasti suurempi kuin niillä ulkomaalaistaustaisilla äänioikeutetuilla, joilla ei ollut lapsia.⁵³ Myös tanskalaisessa tutkimuksessa osoitettiin lasten opiskelun paikallisessa koulussa lisäävän ulkomaalaistaustaisten vanhempien todennäköisyyttä äänestää.⁵⁴ Vaikutus voi syntyä myös sitä kautta, että osana kaksisuuntaista poliittista sosialisatiota äänestysikää lähestyvät lapset innostavat vanhempansa osallistumaan uuden kotimaansa vaaleihin.⁵⁵

Monilapsiset äänestävät todennäköisemmin kuin lapsettomat.

Kielitaito edistää vaaleissa osallistumista.

Avioitumista uuden kotimaan syntyperäisen kansalaisen kanssa on puolestaan pidetty yhtenä identifikaatiopohjaisen kotoutumisen merkinä. Se voi paitsi lisätä vuorovaikutusta muiden syntyperäisten kansalaisten kanssa myös helpottaa vaaleja koskevan uutisoinnin ja vaalikeskustelujen seuraamista, koska

syntyperäinen puoliso voi tarvittaessa auttaa kieliongelmiensa kanssa. Ruotsia ja Suomea koskevissa tutkimuksissa onkin osoitettu avioliiton uuden kotimaan kansalaisen kanssa solmineiden äänestävän muita maahanmuuttaneita enemmän.⁵⁶ Kulttuurisen kotoutumisen kannalta kielitaito on tärkeä tekijä, joka edistää myös todennäköisyyttä osallistua uuden kotimaan vaaleissa.⁵⁷ Sosiaalisen kotoutumisen kannalta merkityksellisiä ovat erilaiset kohtaamiset esimerkiksi monikulttuurisissa järjestöissä ja niissä karttuva oman kansallisen ryhmän ylittävä sosiaalinen pääoma.⁵⁸ Järjestöaktiivisuus voi myös ehkäistä syrjityksi joutumista, joiden on havaittu laskevan luottamusta poliittisiin instituutioihin ja kiinnostusta äänestää vaaleissa.⁵⁹ Toisaalta syrjintä voi myös vahvistaa oman etnisen ryhmän sisäistä yhtenäisyyttä ja innostaa sitä kautta poliittiseen aktiivisuuteen, etenkin mikäli syrjintä ulottuu lainsäädäntöön asti.⁶⁰

Eri maita koskevissa tutkimuksissa on havaittu, että yleisillä yksilön sosioekonomisen taustan mittareilla, kuten koulutuksella ja tuloilla, näyttäisi olevan syntyperäistä väestöä vähemmän merkitystä maahanmuuttaneiden osallistumisen kannalta esimerkiksi erilaisesta sosialisatioprosessista tai muista kontekstuaalisista seikoista johtuen.⁶¹ Näiden sijaan korostuvat muut poliittista kiinnittymistä tukevat tekijät.

Tuloilla ja koulutuksella on syntyperäiseen väestöön verrattuna vähemmän merkitystä maahanmuuttaneiden poliittiselle osallistumiselle.

51 González-Ferrer 2011; Valaste ja Wass 2019.

52 Säävälä 2012, 65–82.

53 Wass ja Weide 2015, Wass ym. 2015.

54 Togeby 1999.

55 Spierings 2016, lapsilta vanhempiin suuntautuvasta sosialisatiosta ks. myös Dahlgaard 2018.

56 Bevelander ja Pendakur 2011; Valaste ja Wass 2019; Wass ja Weide 2015; Wass ym. 2015.

57 Heath et al. 2011; González-Ferrer 2011.

58 Giugni ym. 2014; Jacobs ja Tillie 2004; Jacobs ym. 2004; Pirkkalainen ja Husu 2020; Tillie 2004.

59 González-Ferrer 2011; Schildkaraut 2005.

60 Bleich ym. 2010; Dancygier 2010; Ramakrishnan ja Espenshade 2001; Stokes 2003.

61 Cho 2005; ym. 2011; Kestilä-Kekkonen ym. 2018, 55; Valaste ja Wass 2019, 199; Wass ja Weide 2015, 47; Xu 2005.

jät, kuten uskonnollisuus.⁶² On myös esitetty, että tällainen erilaisen vasteen hypoteesi voisi päteä yhtä lailla ikään: vaikka ikä yleensä lisää poliittista osallistumista, maahanmuuttaneilla nuorilla osallistumisen käynnistämiskustannukset ovat vanhemmalla iällä muuttaneita matalammat ja nuoret saattavat myös usein toimia vanhempiensa tulkkeina uudessa kotimaassa, mikä vahvistaa kotoutumista.⁶³ Toisaalta saksalaistutkimuksessa huomattiin, että tavanomaiset sosiaalisen taustan mittarit yhdessä poliittisen kiinnostumisen mittareiden kanssa selittivät maahanmuuttaneiden äänestystodennäköisyyttä huomattavasti vahvemmin kuin maahanmuuttotaustaan liittyvät tekijät, joilla ei ollut juurikaan merkitystä.⁶⁴ Suomalaisissa tutkimuksissa on noussut esiin myös tärkeä havainto siitä, että tänne muualta muuttaneisiin naisiin usein liitetty oletus tasa-arvon puutteesta⁶⁵ ei heijastu äänestämiseen vaan naiset ovat joko huomattavasti miehiä aktiivisempia tai lähes yhtä aktiivisia⁶⁶.

**Uskonnollisuus
lisää
äänestämistä.**

Miten vahvistaa maahanmuuttaneiden poliittista osallisuutta?

Poliittinen osallisuus muodostaa yhden tekijän kotoutumisen kokonaisuudessa, eikä sitä voi näin ollen hahmottaa omaksi saarekkeekseen tai kotoutumisprosessin päätepisteeksi, johon panostaa sen jälkeen kun akuutimmat perustarpeet on saatu tyydytettyä. Erilaisilla koulutus- ja tukitoimilla on suuri merkitys poliittisen aktiivisuuden edellytysten syntymisessä, mutta yhtä lailla kokemus mahdollisuudesta vaikuttaa omaa elämää koskevaan päätöksentekoon motivoi ylipäänsä täysipainoiseen jäsenyyteen yhteiskunnassa.⁶⁷ Tutkimusnäytön pohjalta on kuitenkin kiistämätöntä, että maahanmuuttotaustaisen väestön muita heikompi työllisyystilanne ja sitä osin heijastava sosioekonominen asema laskevat edellytyksiä laajamittaiseen poliittiseen osallistumiseen. Suomessa tämä näkyy erityisen selvästi somalitaustaisen väestön osalta: kun koulutus, ammattiluokka, tulot ja asunnon omistamisessa ilmenevät vinoumat on otettu huomioon, somalien äänestystodennäköisyys jopa ylittää syntyperäisten kansalaisten osallistumistason.⁶⁸ Mikäli halutaan tukea poliittista kotoutumista, on siten etsittävä tapoja edistää sekä rakenteellista, identiteettistä, kulttuurista että sosiaalista kotoutumista (vrt. kuvio 1). Tämä näkökulma tulisi huomioida monipuolisesti nyt kun kotoutumislakia ollaan parhaillaan uudistamassa.

Tässä esitetyt suositukset keskittyvät kuitenkin rajatummin demokratiapolitiikan keinovalikoimaan, jonka pohjalta on myös paljon tehtävissä. Demokratiapolitiikka on keskeisessä roolissa siinä, että poliittista järjestelmää saadaan uudistettua sisältä käsin ilman, että maahanmuuttaneiden osattomuuden kokemusten täytyisi purkautua avoimeksi protestiksi. Keskeisin institutionaalinen keino maahanmuuttaneiden poliittisen osallisuuden vahvistamiseen on ennakoluuluton äänioikeuden uudelleenmäärittely. Suomessa, kuten muissakin Pohjoismaissa, maassa pysyvästi asuvien ulkomaan kansalaisten äänioikeus on rajattu ainoastaan kunta- ja aluevaaleihin. Samat poliittiset oikeudet eivät ulotu eduskunta- ja presidentinvaaleihin, ja jälkimmäisissä oikeus asettua ehdolle on rajattu ainoastaan syntyperäisille Suomen kansalaisille. Keskustelu ulkomaiden kansalaisten äänioikeuden laajentamisesta kansallisiin vaaleihin on pysynyt tois-

62 Bevelander ja Pendakur 2009; Heath ym. 2011.

63 Black ym. 1987.

64 Spies ym. 2019.

65 Kurki 2019.

66 Wass ja Weide 2015; 39–42; Sipilinen 2021b, 122.

67 Ferwerda ym. 2020.

68 Pirkkalainen ym. 2016.

taiseksi pääosin akateemisella tasolla.⁶⁹ Nykyinen vaalityyppiin liittyvä raja on erityisen ongelmallinen osallisuusperiaatteen näkökulmasta, sillä kansallisissa parlamenteissa päätetään kaikkien maan rajojen sisäpuolella asuvien elämään suoraan vaikuttavasta ja sitä rajoittavasta lainsäädännöstä paperittomat maahanmuuttaneet ja pakolaiset mukaan lukien.⁷⁰

Taulukko 2. Demokratiapoliittiset toimenpiteet maahanmuuttaneiden poliittisen osallisuuden vahvistamiseksi.

SUOSITUKSET
<ul style="list-style-type: none">
• Selvitetään kansallisten vaalien äänioikeuden ulottamista maassa pysyvästi asuviin ulkomaan kansalaisiin.
• Laajennetaan kansalaisaloitteen vireillepano- ja allekirjoitusoikeus maassa pysyviin asuviin.
• Arvioidaan osallistuvan demokratian muotojen (esim. puntaroivat kansalaiskeskustelut ja osallistuva demokratia) toimivuutta systemaattisesti maahanmuuttaneiden tarpeiden näkökulmasta.
• Sisällytetään syrjimättömyys puolueiden valtionavustuksen edellytyksiin.
• Tuetaan kohdennetusti maahanmuuttaneiden vaalikampanjoinnin edellytyksiä.
• Kehitetään kaikille avoin vaalikone, jossa painotetaan maahanmuuttajataustaiselle väestölle keskeisiä kysymyksiä.
• Määritellään maahanmuuttaneita edustavien toimielinten tehtävät ja vaikuttamismahdollisuudet nykyistä tarkemmin.
• Tuetaan vaaleista vastaavien viranomaisten ja puolueiden monipuolista yhteistyötä maahanmuuttajajärjestöjen, uskonnollisten yhdyskuntien ja oppilaitosten kanssa myös vaalien välillä.
• Toteutetaan säännöllisesti julkisesti rahoitettu tiedonkeruu maahanmuuttaneiden poliittisista arvoista, asenteista ja osallisuuskokemuksista.

Olisi hyvä pohtia myös laajemmin mahdollisuutta ylikansalliseen äänioikeuteen, joka määräytyisi ilman kytkentää kansalaisuusasemaan ja mahdollistaisi poliittisten oikeuksien käyttämisen sekä entisessä että uudessa kotimaassa.⁷¹ Vaikka Suomi hyväksyi kaksoiskansalaisuuden vuonna 2003, monet Suomessa vuosikymmeniä asuvat eivät halua hakea kansalaisuutta, koska se merkitsisi sen menettämistä lähtömaassa. Lisäksi osa ei täytä kansalaistamisen kriteerejä esimerkiksi siksi, että heillä on hoitamaton velkaa julkisyhteisölle, tai koska he eivät hallitse suomea tai ruotsia tarpeeksi hyvin selvitäkseen vaadittavasta kielitestistä. Tästä näkökulmasta kansalaisuuteen sidottu oikeus äänestää vaaleissa sisältää epäsuorasti kelpoisuusvaatimuksia, mikä sopii heikosti yhteen yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden periaatteen kanssa.

Toinen konkreettinen tapa monipuolistaa osallistumismahdollisuuksia olisi laajentaa kansalaisaloitteen vireillepano- ja allekirjoitusoikeus maassa pysyvästi asuviin. Tämä olisi erityisen perusteltua siitä syystä, että kansalaisaloite on osoittautunut Suomessa menestykselliseksi demokratiainnovaatioksi poliittisessa osallistumisessa ilmenevien ikään ja sosiaaliseen asemaan liittyvien vinoumien tasaamisessa.⁷² Myös muita osallistuvan demokratian muotoja, kuten puntaroivia kansalaiskeskusteluja ja osallistuvaa budjetointia, tulisi järjestelmällisesti arvioida siitä näkökulmasta, miten hyvin ne mahdollistavat Suomeen muualta muuttaneiden tarpeiden esiin tuomisen.⁷³

Lisäksi tarvitaan nopeasti ratkaisuja poliittiseen aliedustukseen, joka on nykyisellään räikeä epäkohota. Ruotsalaisissa tutkimuksissa on osoitettu, että puolueilla on tässä keskeinen rooli: maahanmuuttajataustaisten ehdokkaiden heikompi vaalimenestys ei selity sillä, että heillä olisi vähemmän resursseja ja motivaatiota vaalikampanjointiin, vaan puolueet portinvartijoina kontrolloivat heidän sijoittumistaan

69 Yhteenvetona ks. Ferris ym. 2020.

70 Benli 2022; Owen 2011.

71 Bauböck 2015.

72 Christensen ym. 2016.

73 Vrt. Climent-Ferrando ja Triviño-Salazar 2022.

ehdokaslistoilla.⁷⁴ Suomen avoimessa listavaalissa ehdokkaat ovat lähtökohtaisesti tasapuolisemmassa asemassa, mutta maahanmuuttaneet ovat silti merkittävästi aliedustettuina ehdokkaina ja tulevat suhteessa harvemmin valituiksi.⁷⁵ Puolueet eivät aktiivisesti rekrytoi maahanmuuttotautaisia ehdokkaita, missä on havaittavissa merkkejä etniseen taustaan pohjautuvasta suoranaisesta syrjinnästä.⁷⁶ Tämän kitkemiseksi syrjimättömyys voitaisiin sisällyttää puolueille myönnetyn valtionavustuksen edellytyksiin, mikä osaltaan ohjaisi puolueita kiinnittämään ehdokasasettelun monimuotoisuuteen nykyistä enemmän huomiota.

***Maahanmuuttajien
poliittinen aliedustus on
räikeä epäkohta.***

Suomalaisen tutkimuksen mukaan maahanmuuttotautisten ehdokkaiden tiheätään sosiaaliset verkostot, jotka usein koostuvat toisista maahanmuuttaneista, eivät käänny samalla tavalla vaalikampanjoinnin resursseiksi kuin syntyperäisillä kansalaisilla.⁷⁷ Havainto viittaa siihen, että pelkkä ehdokasrekrytoinnin tasapainottaminen ei riitä, vaan maahanmuuttotautisten ehdokkaiden mahdollisuuksia kampanjoida on tuettava kohdennetusti.⁷⁸ Tätä tukisi kaikille avoin vaalikone, jossa korostuisivat maahanmuuttotautiselle väestölle keskeiset kysymykset. Maahanmuuttopainotteisella vaalikoneella olisi myös laajempia demokratiaa edistäviä vaikutuksia, sillä maahanmuuttajataustaiset edustajat kykenevät usein nostamaan esiin vähemmistöille keskeisiä kysymyksiä ja siten laajentamaan poliittisen edustuksen kirjoa.⁷⁹ Ruotsalaisessa tutkimuksessa esimerkiksi osoitettiin, että koulutukseen ja sosiaali- ja perhepalveluihin osoitettujen menojen osuus kasvoi niissä kunnissa, joissa äänioikeutettujen maahanmuuttaneiden osuus oli suurempi.⁸⁰ Maahanmuuttaneiden äänen kuuluminen alueellisissa maahanmuuttoasiain toimikunnissa, etnisten suhteiden alueellisissa neuvottelukunnissa sekä kuntien monikulttuurisuusneuvostoissa tulisi varmistaa määrittelemällä toimielinten tehtävät ja vaikuttamismahdollisuudet nykyistä tarkemmin.

Maahanmuuttaneille tulee olla tarjolla myös monenlaista koulutusta järjestelmän toiminnasta ja puoluekentän koostumuksesta. Suomalainen vaalitapa, jossa äänestäjä joutuu valitsemaan puolueen lisäksi ehdokkaan, korostaa helposti lähestyttävän tiedon merkitystä. Tätä tukee vaaleista vastaavien viranomaisien ja puolueiden monipuolinen yhteistyö maahanmuuttajajärjestöjen, uskonnollisten yhdyskuntien ja oppilaitosten kanssa, mihin pitäisi panostaa myös vaalien välillä.⁸¹ Lisäksi tarvitaan säännöllisesti kerättyä tietoa maahanmuuttaneiden poliittisista arvoista, poliittisia instituutiota kohtaan tunnetusta luottamuksesta, politiikkapreferensseistä ja koetuista vaikuttamismahdollisuuksista. Maahanmuuttaneiden kokemien epäkohtien tunnistaminen auttaa kehittämään poliittisen järjestelmän yhdenvertaisuutta, mistä on etua koko yhteiskunnalle.

74 Dancygier ym. 2015, 2022.

75 Sipinen ja Kestilä-Kekkonen 2022.

76 Sipinen ja Seikkula 2022.

77 Sipinen ja Söderlund 2022.

78 Seikkula ja Maury toim. 2022, 20.

79 Bird 2011; Butler ja Broockman 2011; Magnusdottir 2016; Saalfeld ja Bischof 2012.

80 Vernby 2013.

81 Pons ja Liegey 2019; Seikkula ja Maury 2022, 19.

Lähteet

- Adman, P. ja Strömblad, P. 2000. Resurser för politisk integration. Teoksessa *Utanför Demokratin? Del 3*. Norrköping: Integrationsverkets rapportserie.
- Alba, R.D. ja Foner, N. 2015. *Strangers no more: Immigration and the challenges of integration in North America and Western Europe*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Aleksynska, M. 2011. Civic participation of immigrants in Europe: Assimilation, origin, and destination country effects. *European Journal of Political Economy* 27(1), 566–585.
- André, S., Dronkers, J. ja Need, A. 2014. To vote or not to vote? A macro perspective. Electoral participation by immigrants from different countries of origin in 24 European countries of destination. *Research on Finnish Society* 7(2014), 7–20.
- Arrighi, J. ja Bauböck, R. 2017. A multilevel puzzle: Migrants' voting rights in national and local elections. *European Journal of Political Research* 56(3), 619–639.
- Barreto, M.A. 2005. Latino immigrants at the polls: foreign-born voter turnout in the 2002 election. *Political Research Quarterly* 58(1), 79–86.
- Bass, L.E. ja Casper, L.M. 2001a. Differences in registering and voting between native-born and naturalized Americans. *Population Research and Policy Review* 20(6), 483–511.
- Bass, L. E. ja Casper, L.M. 2001b. Impacting the political landscape: who registers and votes among naturalized Americans? *Political Behavior* 23(2), 103–130.
- Bauböck, R. 2015. Morphing the Demos into the right shape. Normative principles for enfranchising resident aliens and expatriate citizens. *Democratization* 22(5), 820–839.
- Benli, A.E. 2022. Should refugees in the European Union have voting rights?, *Critical Review of International Social and Political Philosophy*, DOI: 10.1080/13698230.2022.2062213, 22.10.2022.
- Bevelander, P. 2015. Voting participation of immigrants in Sweden – a cohort analysis of the 2002, 2006 and 2010 Elections. *Journal of International Migration and Integration* 16(1), 61–80.
- Bevelander, P. ja Hutcheson, D.S. 2021. Voting behavior of immigrants and their children in Sweden. *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, DOI:10.1080/15562948.2021.1933294.
- Bevelander, P. ja Pendekur, R. 2009. Social capital and voting participation of immigrants and minorities in Canada. *Ethnic and Racial Studies* 32(8), 1406–1430.
- Bevelander, P. ja Pendekur, R. 2011. Voting and social inclusion in Sweden. *International Migration* 49(4), 67–92.
- Bhatti, Y. ja Hansen, K.M. 2010. *Valgdeltagelsen ved kommunalvalget 17. november 2009: Beskrivende analyser af valgdeltagelsen baseret på registerdata*. Arbejdsrapport 2010/0. Copenhagen: Københavns Universitet.
- Bhatti, Yosef ja Hansen, K.M. 2014. *Hvem stemte og hvem blev hjemme?* CVAP working paper series 2/2014. København: Københavns Universitet.
- Bilodeau, A. 2009. Residential segregation and the electoral participation of immigrants in Australia. *The International Migration Review* 43(1), 134–159.
- Bird, K. 2011. Patterns of substantive representation among visible minority MPs: Evidence from Canada's House of Commons. Teoksessa: K. Bird, T. Saalfeld ja A.M. Wüst, Andreas M. (toim.). *The political representation of immigrants and minorities: Voters, parties and parliaments in liberal democracies*. London: Routledge.
- Bird, K., Saalfeld, T. ja Wüst, A.M. toim. 2011. *The political representation of immigrants and minorities: Voters, parties and parliaments in liberal democracies*. London: Routledge.
- Black, Jerome H. 1982. Immigrant political adaptation in Canada: Some tentative findings. *Canadian Journal of Political Science* 15(1), 3–28.
- Black, J.H., Niemi, R.G. ja Powell, G.B. Jr. 1987. Age, resistance, and political learning in a new environment: The case of Canadian immigrants. *Comparative Politics* 20(1), 73–84.

- Bleich, E., Caeiro, C. ja Luehrman, S. 2010. State responses to 'ethnic riots' in liberal democracies: Evidence from Western Europe. *European Political Science Review* 2(2), 269–295.
- Borg, S. 2022. Ulkomaalaistaustaisten äänestysaktiivisuus ja puolueläheisyys. Teoksessa P. Kettunen (toim.), *Näkökulmia maahanmuuttaneiden poliittiseen osallistumiseen Suomessa*. Turku: Siirtolaisinsituutti, 123–141.
- Bratsberg, B., Ferwerda, J., Finseraas, H. ja Kotsadam, A. 2021. How settlement locations and local networks influence immigrant political integration. *American Journal of Political Science* 65(3), 551–565.
- Bueker, C.S. 2005. Political incorporation among immigrants from ten areas of origin: the persistence of source country effects. *International Migration Review* 39(1), 103–140.
- Butler, D.M. ja Broockman, D.E. 2011. Do politicians racially discriminate against constituents? A field experiment on state legislators. *American Journal of Political Science* 55(3), 463–477.
- Bäck, H. ja Soininen, M. 1998. Immigrants in the political process. *Scandinavian Political Studies* (21)1, 29–50.
- Cassel, C.A. 2002. Hispanic turnout: estimates from validated voting data. *Political Research Quarterly* 55(2), 391–408.
- Christensen, H.S., Jäske, M., Setälä, M. ja Laitinen, E. 2016. *Demokraattiset innovaatiot Suomessa – Käyttö ja vaikutukset paikallisella ja valtakunnallisella tasolla*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 56/2016. Helsinki: valtioneuvoston kanslia.
- Cho, W.K.T. 1999. Naturalization, socialization, participation: immigrants and (non-)voting. *The Journal of Politics* 61(4), 1140–1155.
- Climent-Ferrando, V. ja Triviño-Salazar, J.C. 2022. *Incorporating immigrant voices? Formal access to participatory mechanisms in the city of Barcelona*. Visby: Swedish International Centre for Local Democracy.
- Cutts, D., Fieldhouse, E., Purdam, K., Steel, D. ja Tranmer, M. 2007. Voter turnout in British South Asian communities at the 2001 general election. *The British Journal of Politics & International Relations* 9(3), 396–412.
- Dahl, R. 1970. *After the revolution? Authority in a good society*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Dahlgaard, J. 2018. Trickle-up political socialization: The causal effect on turnout of parenting a newly enfranchised voter. *American Political Science Review* 112(3), 698–705.
- Dahlgaard, J., Hansen, J., Hansen, K. ja Bhatti, Y. 2019. Bias in self-reported voting and how it distorts turnout models: Disentangling nonresponse bias and overreporting among Danish voters. *Political Analysis* 27(4), 590–598.
- Dancygier, R. 2010. *Immigration and conflict in Europe*. New York: Cambridge University Press.
- Dancygier, R., Lindgren, K.-O., Nyman, P. ja Vernby, K. 2021. Candidate supply is not a barrier to immigrant representation: A case-control study. *American Journal of Political Science* 65(3) 683–698.
- De Rooij, E.A. 2012. Patterns of immigrant political participation: Explaining differences in types of political participation between immigrants and the majority population in Western Europe. *European Sociological Review* 28(4), 455–481.
- DeSipio, L. 1996. Making citizens or good citizens? Naturalization as a predictor of organizational and electoral behavior among Latino immigrants. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences* 18(2), 194–213.
- Dutton, E. 2009. *Four immigrant churches and a mosque: An overview of immigrant religious institutions in Oulu*. Web Reports 58. Turku: Institute of Migration.
- Elklit, J., Møller, B., Svensson, P. ja Togeby, L. 2000. *Hvem stemmer – og hvem stemmer ikke? En analyse af valgdeltagelsen i København og Århus ved kommunalbestyrelsesvalgene i 1997*. Århus: Magtudredningen.
- Elklit, J., Møller, B., Svensson, P. ja Togeby, L. 2005. *Gensyn med sofavælgerne. Valgdeltagelse i Danmark*. Århus: Aarhus Universitetsforlag. <http://eudo-citizenship.eu/>, 22.10.2022.
- Engdahl M., Lindgren K.-O. ja Rosenqvist O. 2020. The role of local voting rights for non-naturalized immigrants: A catalyst for integration? *International Migration Review* 54(4), 1134–1157.

- Fennema, M. ja Tillie, J. 1999. Political participation and political trust in Amsterdam: Civic communities and ethnic networks. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 25(4), 703–726.
- Ferris, D., Hayduk, R., Richards, A., Strauss Schubert, E. ja Acri, M. 2020. Noncitizen voting rights in the global era: A literature review and analysis. *Journal of International Migration and Integration* 21, 949–971.
- Ferwerda, J., Finseraas, H. ja Bergh, J. 2020. Voting rights and immigrant incorporation: Evidence from Norway. *British Journal of Political Science* 50(2), 713–730.
- Fieldhouse, E. ja Cutts, D. 2008. Diversity, density and turnout: The effect of neighborhood ethno-religious composition on voter turnout in Britain. *Political Geography* 25(5), 530–548.
- Fraga, L.R., Hero, R.E., Garcia, J.A., Jones-Correa, M., Martinez-Ebers, V. ja Segura, G.M. 2012. *Latinos in the new millennium: An almanac of opinion, behavior, and policy preferences*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Geese, L. 2022. Does descriptive representation narrow the immigrant gap in turnout? A comparative study across 11 Western European democracies. *Political Studies*, doi:10.1177/00323217211067129, 22.10.2022.
- Giugni, M., Noémi M. ja Matteo G. 2014. Associational involvement, social capital and the political participation of ethno-religious minorities: The case of muslims in Switzerland. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 40(10), 1593–1613.
- Goerres, A., Mayer, S.J. ja Spies, D.C. 2020. Immigrant voters against their will: a focus group analysis of identities, political issues and party allegiances among German resettlers during the 2017 bundestag election campaign. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 46(7), 1205–1222.
- Goerres, A., Mayer, S.J. ja Spies, D. 2022. A new electorate? Explaining the party preferences of immigrant-origin voters at the 2017 Bundestag election. *British Journal of Political Science* 52(3), 1032–1054.
- González-Ferrer, A. 2011. The electoral participation of naturalized immigrants in ten European cities. Teoksessa L. Morales ja M. Giugni (toim.), *Social capital, political participation and migration in Europe: Making multicultural democracy work?* Basingstoke: Palgrave, 63–86.
- González-Ferrer, A. ja Morales, L. 2013. Do citizenship regimes shape political incorporation? Evidence from four European cities. *European Political Science* 12, 455–466.
- Haapajärvi, L. 2012. Communities of compensation and resistance: Integration in the making at an African church in Helsinki and Paris. *Nordic Journal of Migration Research* 2(1), 57–65.
- Hainmueller, J., Hangartner, D. ja Pietrantuono, G. 2015. Naturalization fosters the long-term political integration of immigrants. *Proceedings of the National Academy of Science* 112(41), 12651–12656.
- Heath, A.F., Fisher, S.D., Sanders, D. ja Sobolewska, M. 2011. Ethnic heterogeneity in the social bases of voting at the 2010 British general election. *Journal of Elections, Public Opinion & Parties* 21(2), 255–277.
- Heckmann, F. 2005. *Integration and integration policies*. Bamberg: European Forum for Migration Studies.
- Ireland, P. 2000. Reaping what they sow: Institutions and immigrant political participation in Western Europe. Teoksessa R. Koopmans ja P. Statham (toim.), *Challenging immigration and ethnic relations politics*. New York: Oxford University Press, 233–282.
- Jacobs, D., Phalet, K. ja Swyngedouw, M. 2004. Associational membership and political involvement among ethnic minority groups in Brussels. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 30(3), 543–559.
- Jacobs, D. ja Tillie, J. 2004. Introduction: Social capital and political integration of migrants. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 30(3), 419–427.
- Jedwab, J. 2006. The “roots” of immigrant and ethnic voter participation in Canada. *Electoral Insight, Electoral Participation of Ethnocultural Communities* 8(2).
- Just, A. ja Anderson, C.J. 2012. Immigrants, citizenship and political Action in Europe. *British Journal of Political Science* 42(3), 481–509.

- Just A. ja Anderson C.J. 2014. Opinion climates and immigrant political action: A cross-national study of 25 European democracies. *Comparative Political Studies* 47(7), 935–965.
- Kayran, E. ja Nadler, A. 2022. Non-citizen voting rights and political participation of citizens: Evidence from Switzerland. *European Political Science Review* 14(2), 206–225.
- Kestilä-Kekkonen, E., Sipinen, J. Borg, S., T., A. ja Wass, H. 2018. *Kuntademokratiaindikaattorit. Selvityksiä ja ohjeita 6/2018*. Helsinki: oikeusministeriö.
- Kettunen, P. toim. 2022. *Näkökulmia maahanmuuttaneiden poliittiseen osallistumiseen Suomessa*. Turku: Siirtolaisinsituutti.
- Komission tiedonanto neuvostolle, Euroopan parlamentille, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle. 2003. *Maahanmuutto, kotouttaminen ja työllisyys*. Bryssel 3.6.2003. KOM(2003) 336 lopullinen.
- Kurki, T. 2109. *Immigrant-ness as (mis)fortune? Immigratisation through integration policies and practices in education*. Helsinki: University of Helsinki.
- Kuusio H., Lämsä, R., Kazi, V. ja Leeman, L. 2020. Sosiaalinen ja poliittinen osallistuminen. Teoksessa H. Kuusio, A. Seppänen, S. Jokela, L. Somersalo ja E. Lilja (toim.), *Ulkomaalaistaustaisten terveys ja hyvinvointi Suomessa*. FinMonik-tutkimus 2018–2019. Raportti 1/2020. Helsinki: Terveystien ja hyvinvoinnin laitos.
- Lahtinen, H., Martikainen, P., Mattila, M., Wass, H. ja Rapeli, L. 2019. Do surveys overestimate or underestimate socioeconomic differences in voter turnout? Evidence from administrative registers. *Public Opinion Quarterly* 83(2), 363–385.
- Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010, <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>, 22.10.2022.
- Laki kunnallislain muuttamisesta 1718/1991, <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1991/19911718>, 22.10.2022.
- Laki kunnallislain 15 ja 127 §:n muuttamisesta 355/1976.
- Leinonen, J. (2012). Invisible immigrants, visible expats? Americans in Finnish discourses on immigration and internationalization. *Nordic Journal of Migration Research* 2(3), 213–223.
- Lien, P. 2004. Asian Americans and voting participation: Comparing racial and ethnic differences in recent U.S. elections. *International Migration Review* 38(2), 493–517.
- Magnusdottir, G.L. 2016. Immigrant representation in the Swedish parliament: Towards homogeneity or united diversity? *Social Change Review* 14(2), 97–120.
- Martiniello, M. 2005. Political participation, mobilisation and representation of immigrants and their offspring in Europe. Teoksessa R. Bauböck (toim.), *Migration and citizenship: Legal status, rights and political participation*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 83–103.
- Maxwell, R. 2010. Political participation in France among non-European origin migrants: Segregation or integration? *Journal of Ethnic and Migration Studies* 36(3), 425–443.
- Messina, A.M. 2006. The political incorporation of immigrants in Europe: Trends and implications. Teoksessa A.M. Messina ja L. Gallya (toim.) *The migration reader: Exploring politics and policies*. Boulder: Lynne Rienner.
- Messina, A.M. 2007. *The logics and politics of migration to Western Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Morales, L. ja Giugni, M. toim. 2011. *Social capital, political participation and migration in Europe: making multicultural democracy work?* Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Munro, D. 2008. Integration through participation: Non-citizen resident voting rights in an era of globalization. *Journal of International Migration and Integration* 9(1), 63– 80.
- Mouffe, C. 2000. *The democratic paradox*. London: Verso.
- Ndukwe, T. C. 2022. *Immigrant political integration in Finland: The perspectives of black African immigrants at the municipal level*. Jyväskylä: University of Jyväskylä.

- Näsström, S. 2011. The challenge of the all-affected principle. *Political Studies* 59(1), 116–134.
- Oskarsson, S. 2003. *Vem röstar och varför? En analys av valdeltagandet i 2002 års kommunfullmäktigeval*. Stockholm: Justitiedepartementet.
- Owen, D. 2011. Transnational citizenship and the democratic state: Modes of membership and voting rights. *Critical Review of International Social and Political Philosophy* 14(5), 641–663.
- Pettinicchio, D. ja de Vries, R. 2017. Immigrant political participation in Europe. *Comparative Sociology* 16(4), 523–554.
- Pikkov, D.L. 2011. *The practice of voting: immigrant turnout, the persistence of origin effects, and the nature, formation and transmission of political habit*. University of Toronto, https://tspace.library.utoronto.ca/bitstream/1807/31900/1/Pikkov_Deanna_L_201108_PhD_thesis.pdf, 22.10.2022.
- Pilati, K. ja Herman, B. 2020. Comparing engagement by migrants in domestic and in country-of-origin political activities across European cities. *Acta Politica* 55, 103–129.
- Pirkkalainen, P., Wass, H. ja Weide, M. 2016. Suomen somalit osallistuvina kansalaisina. *Yhteiskuntapolitiikka* 81(1), 69–77.
- Pirkkalainen, P. ja Husu, H.-M. 2020. Becoming politically active: Life courses and the formation of capitals among young people of migrant origin in Finland. *Nordic Journal of Migration Research* 10(3), 41–55.
- Pons, V. ja Liegey, G. 2019. Increasing the electoral participation of immigrants: Experimental evidence from France. *The Economic Journal* 129(617), 481–508.
- Ramakrishnan, S.K. 2005. *Democracy in immigrant America: Changing demographics and political participation*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Ramakrishnan, S.K. ja Espenshade, T.J. 2001. Immigrant incorporation and political participation in the United States. *International Migration Review* 35(3), 870–909.
- Rapp, C. 2020. National attachments and the immigrant participation gap. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 46(13), 2818–2840.
- Ruedin, D. 2017. Participation in local elections: Why don't immigrants vote more? *Parliamentary Affairs* 71(2), 243–262.
- Saalfeld, T. ja Bischof, D. 2012. Minority-ethnic MPs and the substantive representation of minority interests in the House of Commons, 2005–2011. *Parliamentary Affairs* 66(2), 305–328.
- Sanders, D., Fisher, S., Heath, A.F. ja Sobolewska, M. 2014. The democratic engagement of Britain's ethnic minorities. *Ethnic and Racial Studies* 37(1), 120–139.
- Saukkonen, P. 2020. *Suomi omaksi kodiksi. Kotouttamispolitiikka ja sen kehittämismahdollisuudet*. Helsinki: Gaudeamus.
- Schildkraut, D.J. 2005. The rise and fall of political engagement among Latinos: The role of identity and perceptions of discrimination. *Political Behavior* 27(3), 285–312.
- Scuzzarello, S. 2015. Political participation and dual identification among migrants. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 41(8), 1214–1234.
- Seikkula, M. ja Maury, O. toim. 2022. *Korjataan maahanmuuttaneiden ja monikielisten suomalaisten demokratiavaje. Työryhmän raportti ja suosituks*. Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2022:27. Helsinki: oikeusministeriö.
- Seppänen, A., Sipinen, J., Kazi, V. ja Kuusio, H. 2021. *Suomeen muuttaneiden äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa: yhteydet maahanmuuton syyhyn, kielitaitoon ja kuulumisen kokemukseen*. Tutkimuksesta tiiviisti 12/2021. Helsinki: THL.
- Sheppard J., Taflaga M. ja Jiang L. 2020. Explaining high rates of political participation among Chinese migrants to Australia. *International Political Science Review* 41(3), 385–401.

- Silber, H., Moy, P., Johnson, T.P., Neumann, R., Stadtmüller, S. ja Repke, L. 2022. Survey participation as a function of democratic engagement, trust in institutions, and perceptions of surveys. *Social Science Quarterly*, <https://doi.org/10.1111/ssqu.13218>.
- Sipinen, J. 2019. Ulkomaalaistaustaiset ehdokkaat kuntavaaleissa 2017. Teoksessa V. Kazi, A. Alitolppa-Niitamo ja A. Kaihovaara (toim.), *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta*. TEM oppaat ja muut julkaisut 2019:10. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö, 181–192.
- Sipinen, J. 2021a. Maahan muuttaneiden kokonaisvaltainen kotoutuminen edellyttää myös poliittista osallisuutta. *Politiikka* 63(3), 325–330.
- Sipinen, J. 2021b. Poliittinen osallistuminen osana kotoutumista: maahan muuttaneiden äänestysaktiivisuus vuoden 2017 kuntavaaleissa. *Politiikka* 63(2), 107–134
- Sipinen, J. 2021c. *Recruitment of immigrant-origin candidates in Finnish municipal elections*. Tampere: Tampere University.
- Sipinen, J. ja Kestilä-Kekkonen, E. 2022. Ulkomaalaistaustaiset kuntavaaliehdokkaat. Teoksessa P. Kettunen (toim.), *Näkökulmia maahanmuuttaneiden poliittiseen osallistumiseen Suomessa*. Turku: Siirtolaisinsituutti, 142–160.
- Sipinen, J. ja Koskimaa, V. 2020. Ehdokkaiden taustaominaisuuksien merkitys ehdokasasettelussa. Teoksessa: E. Kestilä-Kekkonen ja Å. von Schoultz (toim.), *Ehdokkaat vaalikentillä. Eduskuntavaalit 2019*. Oikeusministeriön julkaisu 2020:5. Helsinki: Oikeusministeriö, 24–56.
- Sipinen, J. ja Seikkula, M. 2022. Reproducing white normativity in parties' candidate recruitment: Evidence from the 2017 Finnish municipal elections. *Scandinavian Political Studies*, <https://doi.org/10.1111/1467-9477.12233>, 22.10.2022.
- Sipinen, J. ja Söderlund, P. 2022. Explaining the migrant–native vote gap under open-list proportional representation. *Party Politics*, <https://doi.org/10.1177/13540688221113665>, 22.10.2022.
- Sobolewska, M., Cutts, D. ja Fieldhouse, E. 2013. Taking minorities for granted? Ethnic density, party campaigning and targeting minority voters in 2010 British general elections. *Parliamentary Affairs* 66(2), 329–344.
- Spierings, N. 2016. Electoral participation and intergenerational transmission among Turkish migrants in Western Europe. *Acta Politica* 51(1), 13–35.
- Spies, D.C., Mayer, S.J. ja Goerres, A. 2019. What are we missing? Explaining immigrant-origin voter turnout with standard and immigrant-specific theories. *Electoral Studies* 65, <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2019.102103>, 22.10.2022.
- Spies, D.C., Mayer, S.J., Elis, J. ja Goerres, A. 2022. Why do immigrants support an anti-immigrant party? Russian-Germans and the Alternative for Germany. *West European Politics*, DOI: 10.1080/01402382.2022.2047544, 22.10.2022.
- Stadlmair, J. 2020. Correlates of district-level turnout in Vienna: What role does electoral exclusion play? *Austrian Journal of Political Science* 49(2), DOI 10.15203/ozp.3018.vol49iss2, 22.10.2022.
- Stokes, A.K. 2003. Latino group consciousness and political participation. *American Politics Research* 31(4), 361–378.
- Strijbis, O. 2015. Beyond opportunity structures: Explaining migrant protest in Western Europe, 1975–2005. *Comparative Migration Studies* 3(5), 1–22.
- Strijbis O. ja Kotnarowski M. 2015. Measuring the electoral mobilization of ethnic parties: Towards comparable indicators. *Party Politics* 21(3), 456–469.
- Säävälä, M. 2012. *Koti, koulu ja maahan muuttaneiden lapset: oppilashuolto ja vanhemmat hyvinvointia turvaamassa*. Väestöntutkimuslaitos. Katsauksia E 43/2012. Helsinki: Väestöliitto.
- Tilastokeskus. 2017. Käsitteet: Ulkomaalaistaustainen. Helsinki: Tilastokeskus. <http://www.stat.fi/meta/kas/ulkomaalaistaus.html>, 22.10.2022.
- Tilastokeskus. 2018. Äänestäneet presidentinvaaleissa 2018. https://www.stat.fi/til/pvaa/2018/pvaa_2018_2018-04-03_kat_001_fi.html, 22.10.2022.

- Tilastokeskus. 2019. Äänestäneet eduskuntavaaleissa 2019. https://www.stat.fi/til/evaa/2019/03/evaa_2019_03_2019-05-24_kat_001_fi.html, 22.10.2022.
- Tilastokeskus. 2021. Äänestäneet kuntavaaleissa 2021. https://www.stat.fi/til/kvaa/2021/05/kvaa_2021_05_2021-07-13_kat_001_fi.html, 22.10.2022.
- Tillie, J. 2004. Social capital of organisations and their members: Explaining the political integration of immigrants in Amsterdam. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 30(3), 529–541.
- Togeby, L. 1999. Migrants at the polls: An analysis of immigrant and refugee participation in Danish local elections. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 25(4), 665–684.
- Tyrberg, M. 2020. Immigrants' electoral participation: The cross-national impact of public and political hostility. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 46(15), 3210–3234.
- Uhlener, C.J., Cain, B.E. ja Kiewiet, D.R. 1989. Participation of the ethnic minorities in the 1980s. *Political Behavior* 11(3), 195–231.
- Valaste, M. ja Wass, H. 2019. Poliittinen osallistuminen osana kokonaisvaltaista kotoutumista. Teoksessa V. Kazi, A. Alitolppa-Niitamo ja A. Kaihovaara (toim.), *Kotoutumisen kokonaiskatsaus. Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta*. TEM oppaat ja muut julkaisut; Nro 2019:1. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö, 193–205.
- van Deth, J. W. 2016. What is political participation? *Oxford Research Encyclopedia of Politics*. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228637.013.68>, 22.10.2022.
- Vermeulen, F., Kranendonk, M. ja Michon, L. 2020. Immigrant concentration at the neighbourhood level and bloc voting: The case of Amsterdam. *Urban Studies* 57(4), 766–788.
- Vernby, K. 2013. Inclusion and public policy: Evidence from Sweden's introduction of noncitizen suffrage. *American Journal of Political Science* 57(1), 15–29.
- Voicu, B. ja Comşa, M. 2014. Immigrants' participation in voting: Exposure, resilience, and transferability. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 40(10), 1572–1592.
- Wass, H., Blais, A., Morin-Chassé, A. ja Weide, M. 2015. Engaging immigrants? Examining the correlates of electoral participation among voters with migration background. *Journal of Elections, Public Opinion and Parties* 25(4), 407–424.
- Wass, H. ja Weide, M. 2015. *Äänestäminen osana poliittista kansalaisuutta: Maahanmuuttotustaisten äänioikeutettujen osallistuminen vuoden 2012 kunnallisvaaleissa*. Helsinki: Oikeusministeriö.
- White, S., Nevitte, N., Blais, A., Gidengil, E. ja Fournier, P. 2008. The political resocialization of immigrants. Resistance of lifelong learning? *Political Research Quarterly* 61(2), 268–281.
- Wüst, A.M. 2012. Dauerhaft oder temporär? Zur Bedeutung des Migrationshintergrunds für Wahlbeteiligung und Parteiwahl bei der Bundestagswahl. 2009. Teoksessa R. Schmitt-Beck (toim.), *Wählen in Deutschland*. Baden-Baden: Nomos, 157–178.
- Xu, J. 2005. Why do minorities participate less? The effects of immigration, education and electoral process on Asian American voter registration and turnout. *Social Science Research* 34(4), 682–702.
- Öhrvall, R. 2006. Invandrade och valdeltagande. Teoksessa H. Bäck ja M. Gilljam (toim.), *Valets mekanismer*. Malmö: Liber förlag.

Tekijä kiittää Pasi Saukkosta, Josefina Sipistä ja Marjukka Weidea katsauksen asiantuntevasta kommentoinnista.

Kysymykset ja kommentit osoitteeseen
kotoutumisenosaamiskeskus@gov.fi